

NIRAS' nieuwe kernafvalvoorstel: geen "kleine aanpassing"

Briefing 6/4/2018

1. Samenvatting
2. Over welk kernafval gaat het?
3. Waarom vormt dit afval een probleem?
4. Wat stelt NIRAS vandaag voor?
5. Waarom zijn hiervoor een SEA en consultatie nodig?
6. Wat vraagt Greenpeace?

Bijlage: Advies van het Adviescomité SEA (in het Frans)

1. Samenvatting

Op 9 februari 2018 kondigde NIRAS aan een **nieuw voorstel van nationaal beleid voor het hoogradioactief en/of langlevend kernafval** (categorieën B en C) te zullen voorleggen aan de regering met het oog op de publicatie van een KB na advies van het FANC. In tegenstelling tot het (nooit goedgekeurde) Afvalplan uit 2010, beperkt NIRAS zich in dit nieuwe voorstel op vraag van de federale regering tot het vastleggen van het principe van de geologische berging voor dit type kernafval, zonder hiervoor een gastgesteente te identificeren.

Volgens het Adviescomité SEA is hiervoor geen strategische milieueffectenbeoordeling (*strategic environmental assessment* of SEA) vereist, aangezien het hoogstens gaat om een "kleine aanpassing" (*modification mineure*) van het Afvalplan uit 2010.¹ Echter, de beslissing om enkel het principe van de geologische berging vast te leggen zonder een keuze van gastgesteente te maken, breidt het toepassingsgebied uit van 21 Kempense gemeenten (in het geval van de Boomse kleilaag die werd vooropgesteld in 2010) tot het gehele Belgische grondgebied. **Dit is onmogelijk een "kleine aanpassing" te noemen en dus is een strategische milieueffectenbeoordeling en publieke consultatie vereist.**

Greenpeace roept de federale regering dan ook op om, vóórafgaandelijk aan een beslissing over het voorstel van NIRAS, een strategische milieueffectenbeoordeling te laten uitvoeren en de Belgische bevolking hierover te consulteren. Elke andere werkwijze zou, in de woorden van het Adviescomité SEA, "aanleiding kunnen geven tot een beroep tot nietigverklaring bij de Raad van State".

2. Over welk kernafval gaat het?

Het nieuwe beleidsvoorstel van NIRAS **betreft hoogradioactief en/of langlevend radioactief afval van de categorieën B en C**. Dit type kernafval is **bijna volledig afkomstig van**

---

¹ Comité d'avis SEA, *Avis portant sur la nécessité ou non d'opérer une évaluation des incidences sur l'environnement d'une proposition d'éléments pour un arrêté royal relatif à la politique nationale de gestion à long terme des déchets radioactifs de haute activité et/ou de longue durée de vie*, dd. 29/01/2018, zie bijlage.

activiteiten die rechtstreeks verbonden zijn met kernenergie. Het bevat hoofdzakelijk gebruikte brandstofstaven uit de kerncentrales en de verglaasde residuen van gebruikte kernbrandstof na opwerking. NIRAS schat het totale volume B- en C-afval op 15.400m³.

Radioactief afval wordt, in functie van de radioactiviteit en de levensduur, ingedeeld in drie categorieën: A, B en C. De **radioactiviteit** (laag-, middel-, en hoogradioactief) is verbonden met het directe risico op gezondheidsschade door radioactieve straling, terwijl de **levensduur** (kort en lang) gelieerd is aan de halverings- of halfwaardetijd ($t_{1/2}$) van de radioactieve elementen waaruit het afval bestaat. Deze varieert naargelang het element van een fractie van een seconde tot miljoenen jaren. Binnen de stralingsbescherming wordt aangenomen dat de stralingsintensiteit voldoende is afgenomen na 10 halveringstijden, waarbij de intensiteit tot ongeveer één duizendste ($1/2^{10}$) is gereduceerd. Voor afval met een korte levensduur gaat men uit van elementen met een halveringstijd van maximum 30 jaar. Bij afval met een lange levensduur kan dit echter oplopen tot vele honderden en zelfs duizenden jaren, en dit voor één periode. Zo moet afval met plutonium-239 ($t_{1/2}$ 24.000 jaar) honderdduizenden jaren hermetisch van de biosfeer worden afgesloten.

Categorie A afval bevat **laag- en middelactief afval met korte levensduur** ($t_{1/2}$ tot 30 jaar). Voor dit type afval wordt momenteel in de gemeente Dessel een bovengrondse bunker gebouwd die minstens 30 jaar moet standhouden. Dit afval wordt in deze briefing verder niet besproken.

Categorie B afval bevat **laag- en middelactief afval van lange levensduur**, maar dat weinig warmte afgeeft.

Categorie C afval bevat **hoogradioactief afval van korte en lange levensduur**, dat bovendien enorm veel hitte afgeeft.

3. **Waarom vormt hoogactief en/of langlevend kernafval een probleem?**

Binnen de stralingsbescherming geldt dat er **geen veilige stralingsdrempel** bestaat. Elke extra dosis, hoe klein ook, verhoogt de kans op het ontwikkelen van kankers en andere stralingsgerelateerde aandoeningen zoals hart- en vaatziekten. Bij de volgende generaties kunnen bovendien genetische afwijkingen optreden. Vermits het kernafval van categorie B en C nog honderdduizenden jaren straling blijft afgeven, is de **kans reëel dat radioactieve deeltjes gedurende die periode in de biosfeer en onze voedselketen belanden** en daar onherstelbare schade aanrichten.

Nemen we het voorbeeld van **plutonium** (Pu-239). Plutonium is een artificieel element, dat ontstaat als afvalproduct bij het splijten van uraniumkernen in een kerncentrale. Het is extreem radiotoxisch: inademing van één enkel stofdeeltje van 7 microgram veroorzaakt gegarandeerd longkanker. Plutonium heeft bovendien een zeer lange halveringstijd van 24.400 jaar. Het moet dus bijna een kwart miljoen jaar (of 10 halveringstijden) veilig opgeborgen worden. **Nergens ter wereld bestaat er een beproefde oplossing voor dit probleem.** Kerncentrales leveren in het beste geval gedurende 40-50 jaar elektriciteit, maar

het kernafval dat ze produceren leeft nog honderdduizenden jaren voort. We spreken dan zelfs niet meer over toekomstige generaties, maar over hele beschavingen.

4. Wat stelt NIRAS vandaag voor?

In zijn nieuwe beleidsvoorstel **stelt NIRAS het principe van de geologische berging voor**, zonder hierbij een keuze voor gastgesteente te maken.² Het doet dit **op expliciete vraag van de federale regering**, verwoord in een brief van de ministers Peeters en Marghem aan het NIRAS dd. 7 november 2016.

Tot op heden was NIRAS echter altijd voorstander van geologische berging *in de Boomse klei*. In deze kleilaag onder de Kempen doet het dan ook al 30 jaar lang onderzoek, met name in het ondergronds laboratorium Hades. Bedoeling was – of is – afval van categorie B en C onder te brengen in ondergrondse galerijen op ongeveer 200 meter diepte, waarna deze en alle toegangen opgevuld zouden worden. **Deze ‘oplossing’ kent echter een hoop ernstige problemen.** Zo is de Boomse kleilaag in België amper 200 meter diep en 60 meter dik. Ze is niet homogeen genoeg, is omringd door waterlagen, en onvoldoende bestand tegen de enorme hitte die dit kernafval afgeeft. Bovendien is er door de volstorting van de site geen monitoring of toegang meer mogelijk, en kunnen lekken of andere problemen dus niet meer opgespoord en opgelost worden. Niet alleen het FANC en Greenpeace, maar ook **de burgers én besturen van de 21 Kempense gemeenten boven de Boomse kleilaag verzetten zich al jaren tegen deze optie.**

Op vraag van de federale regering verandert NIRAS dit jaar dus het geweer van schouder en stelt het enkel het principe van de geologische berging voor, zonder te verwijzen naar de Boomse klei als voorkeursgesteente. **Dit betekent dat opnieuw heel het Belgisch grondgebied in aanmerking komt voor de berging van het hoogactief en/of langlevend radioactief afval.** Of dit echter veel verandert aan de uiteindelijk beoogde uitkomst, is nog maar zeer de vraag. Dit zou namelijk betekenen dat het decennialange onderzoek naar de Boomse kleilaag ook moet worden uitgevoerd voor onder meer de Ieperse kleilaag en de schalielagen in de Ardennen: een enorme meerkost en opnieuw vele jaren werk. Men kan zich m.a.w. afvragen of deze nieuwe tactiek niet **vooral dient om stapje voor stapje de geologische berging in de Boomse klei ingang te laten vinden.**

5. Waarom zijn hiervoor een SEA en publieke consultatie nodig?

Zoals minister voor Energie Marie-Christine Marghem herhaaldelijk beklemtoont in het parlement, mag een **beslissing over een nationaal beleid “niet lichtzinnig” worden genomen** – ook niet wanneer deze wordt opgesplitst om ze makkelijker verteerbaar te maken. Dit vereist daarom ernstige impactstudies en oprechte inspraakmomenten, zeker in het geval van grondige wijzigingen in het proces.

---

² Communicatie NIRAS, 9 februari 2018: <https://www.niras.be/niras-stelt-een-beleidsoplossing-voor-het-hoogactieve-enof-langlevende-afval-voor>

Het Adviescomité SEA geeft in zijn advies zelf al aan dat het “zeer waarschijnlijk is dat dit voorstel (...) onderworpen moet worden aan een SEA en publieke consultatie vooraleer het kan worden aangenomen”. Vervolgens stelt het echter dat, gezien het principe van de geologische berging reeds deel uitmaakte van het Afvalplan uit 2010, dat in 2011 is onderworpen aan een SEA en consultatie, dit nu niet meer nodig is. Het zou hier gaan om “kleine aanpassingen” aan bestaande plannen, waarvoor een uitzondering op de SEA-plicht bestaat.

Deze conclusie van het Adviescomité SEA klopt niet, en dit op verschillende punten. Ten eerste, is het **Afvalplan uit 2010 nooit finaal goedgekeurd**, waardoor er ook nooit een beslissing is genomen over de uitkomst van dat proces van SEA en consultatie. Ten tweede, is de uitbreiding van het werkgebied van 21 Kempense gemeenten tot het volledige Belgische grondgebied **bezwaarlijk een “kleine aanpassing” te noemen**. Ten derde, heeft, sinds de SEA in 2011, de **levensduurverlenging van Tihange 1, Doel 1 en Doel 2 geleid tot extra kernafval**. Bovendien gaan in Nederland steeds meer stemmen op voor deelname aan het Belgische programma voor berging in de diepe ondergrond – m.a.w. het Nederlandse kernafval in België opbergen – wat opnieuw tot een aanzienlijke verhoging van de volumes zou leiden. Tot slot, als het scenario van de Boomse klei wordt losgelaten, zonder dat er voldoende studieresultaten voorhanden zijn over mogelijke andere gastgesteenten, stelt zich de vraag of niet de **geologische berging als principe ter discussie** moet worden gesteld, en dus een breder proces over verschillende beheermethoden moet worden georganiseerd.

6. Wat vraagt Greenpeace?

De beslissing van NIRAS om, op uitdrukkelijke vraag van de regering, enkel het principe van de geologische berging vast te leggen zonder een keuze van gastgesteente te maken, breidt het toepassingsgebied uit van 21 Kempense gemeenten tot heel België. **Dit is onmogelijk een “kleine aanpassing” te noemen en dus is een strategische milieueffectenbeoordeling en publieke consultatie vereist.**

Greenpeace roept de federale regering dan ook op om, **vóórafgaandelijk aan een beslissing over het voorstel van NIRAS**, een strategische milieueffectenbeoordeling te laten uitvoeren en de Belgische bevolking hierover te consulteren. Elke andere werkwijze zou, in de woorden van het Adviescomité SEA, “aanleiding kunnen geven tot een beroep tot nietigverklaring bij de Raad van State”.